

kennisdocument

AGROFORESTRY

over het ontwerp en de aanleg van een silvopasture

INTRODUCTIE

Agroforestry - het integreren van natuur op een agrarisch bedrijf - staat sinds een aantal jaren in de belangstelling. De waarde ervan wordt vanuit de politiek steeds meer erkend, onder andere met de Bossenstrategie. In Nederland experimenteren boeren hier sinds een aantal jaren op kleine schaal mee. Agroforestry biedt verschillende voordelen, waaronder verbetering van dierenwelzijn, meer biodiversiteit, een betere waterhuishouding en het vastleggen van CO₂. De productie van fruit, noten of hout kan daarnaast een bijdrage leveren aan het verdienmodel van de boer.

Een *silvopasture* systeem is een vorm van agroforestry waarbij productief grasland en vee worden gecombineerd met bomen of struiken (*silvo* betekent 'bos' in het Latijn). Silvopasture kent veel verschillende vormen: van een paar bomen in een weiland tot een complex systeem met verschillende meerjarige gewassen die bijdragen aan het verdienmodel. Voor de Nederlandse melkveehouderij liggen er rond silvopasture nog veel kansen. Doordat dit een relatief nieuw onderwerp is, is er nog veel behoefte aan kennis.

In dit document geven we handvaten voor het integreren van bomen op een melkveebedrijf. Deze lichten we toe aan de hand van de ervaringen van Ron van Zandbrink. Hij is biologisch melkveehouder op Boerderij tussen de Hagen.

Ron is vijfde generatie melkveehouder. Hij begon in augustus 2018 te werken op het melkveebedrijf van zijn ouders en trad in 2019 toe tot de vennootschap. Toen begon zijn ambitie om meerdere bedrijfstukken toe te voegen aan de melkveehouderij. Daarvoor haalde hij veel inspiratie uit het boek 'Herstellende Landbouw' van Mark Shepard. Ron wil met zijn bedrijf financieel sterk staan en zich richten op een klimaatbestendige en klimaatadaptieve toekomst. Hij vindt het belangrijk dat de nieuwe takken van het bedrijf bijdragen aan de melkveehouderij, aangezien dit voor hem de belangrijkste financiële motor blijft. Hij begon in het voorjaar van 2019 met een eerste perceel en heeft in februari 2021 zijn areaal silvopasture uitgebreid.

INHOUDSOPGAVE

1. ONTWERPPROCES

- Locatie van bomen
- Boomsoorten

2. AANPLANTPROCES

- Aanplant periode
- Techniek
- Bescherming

3. COMBINATIE MET BEWEIDING/ROTATIE

4. BEHEER VAN DE BOMEN/STRIJKEN

5. KANSEN VOOR NIEUW VERDIENMODEL

- Afzet
- Waarde van het product

6. MEER INFORMATIE

1. ONTWERPPROCES

Het ontwerpproces begint bij het bepalen van het doel, zowel voor de nieuwe aanplant als voor de bestaande vegetatie. Het ontwerpproces is vervolgens in te delen in twee stappen: de locatie van de bomen en de boomsoorten. Leidend hierin is het profiel van de ondernemer: diens passie, de huidige bedrijfsvoering, lokale bodem en klimaat, de afzetmogelijkheden en de mechanisatie voor beheer en oogst. Binnen de kaders die deze variabelen geven zijn er een aantal vuistregels die kunnen helpen bij een succesvol ontwerp. Belangrijk om hierbij te onthouden is dat het ontwerp niet vastligt, maar een continu proces is: er zijn altijd nieuwe uitdagingen en mogelijkheden. Vergeet ook niet de provincie, gemeente en burens te betrekken bij het ontwerpproces. Meer informatie over regelgeving rond bomen planten op landbouwgrond is [hier](#) te vinden.

LOCATIE VAN BOMEN

Een vlekkenplan op basis van grondkwaliteit en afstand tot de huiskavel biedt de basis voor een beplantingsplan. Begin met de keuze voor het perceel waar bomen geplant moeten worden. Dit kan bijvoorbeeld een veld nabij de boerderij zijn, of een verbindingsstuk van natuurlijke elementen in het landschap. Bomen kun je zowel in rijen als in groepjes plaatsen. In silvopasture wordt er vaak gekozen voor rijen, om de competitie tussen bomen en gras te verminderen. Ook houd je op deze manier zowel het gras als de bomen bereikbaar voor onderhoud en oogst. Als melkveehouderij de belangrijkste financiële motor voor het bedrijf blijft, wil je in het ontwerp voorkomen dat het gras door de bomen geen zonlicht meer krijgt.

Ron heeft daarom gekozen voor een noord-zuid oriëntatie van de bomen. Er is dan 's ochtends licht aan de oostkant en 's middags aan de westkant.

☞ Nog een voordeel van bomen op een noord-zuid oriëntatie is dat er voor de koeien altijd een plek in de schaduw is. Dit is goed voor het dierenwelzijn – zeker in de hete zomermaanden. Ron van Zandbrink

De afstand tussen bomen in een rij is afhankelijk van de uiteindelijke kroonbreedte; zeker bomen in groepjes worden vaak te dicht bij elkaar geplant. Ron heeft gekozen voor een afstand van 7 meter tussen de bomen. Daarnaast moet er aan het uiteinden van het perceel 20 meter vrij blijven. De berekening voor het aantal bomen in één rij wordt dan als volgt: aantal meters van de rij, minus twee maal 20 voor de uiteinden, gedeeld door 7. Deze afstanden zijn gebaseerd op de werkbreedte van de maai- en oogstmachinee; een verdubbeling van deze werkbreedte maakt het mogelijk om heen en weer te werken¹. Daarnaast geeft dit koeien genoeg ruimte om natuurlijk gedrag te vertonen, zonder hierbij bijvoorbeeld de stroomdraad kapot te lopen.

☞ Bij hiërarchische gevechten moet er voor de runderen genoeg ruimte zijn om weg te komen en de stroomdraad te mijden. Ron van Zandbrink

¹ Je kunt er ook voor kiezen om het machinaal maaien volledig te vervangen door begrazing. Dit geeft meer mogelijkheden voor het beplantingsplan.

BOOMSOORTEN

De keuze voor type boom hangt af van persoonlijke voorkeur, het doel van de boom en de ecologie op het bedrijf. Hieronder vallen bodemsoort, waterstand en microklimaat, maar ook het doel van de bomen. Denk aan het verhogen van de landschappelijke waarde of biodiversiteit of het leveren van extra opbrengst met bijvoorbeeld noten, fruit of hout². Soorten die tijdens de bloei veel insecten aantrekken, zoals fruitbomen, kastanje of vlier, hebben een positieve invloed op de biodiversiteit. Inheemse plantensoorten, of ingeburgerde plantensoorten zoals verschillende appel- en perenbomen, leveren gemiddeld een grotere bijdrage aan de biodiversiteit dan exoten. Ook kun je werken met verschillende lagen. Zo heeft Ron tussen zijn walnoten- en kastanjabomen onder andere bramen- en frambozenstruiken geplant. Een extra voordeel van bessenstruiken is dat deze eerder opbrengst zullen geven dan bomen. Wanneer je ervoor kiest om verschillende soorten te planten, is het belangrijk om aan de oogstmomenten te denken. Overlappende oogstmomenten kunnen een flinke werkpiek veroorzaken.

Het vinden van de juiste bomen die het goed doen binnen het microklimaat op de boerderij en die aansluiten bij de gestelde doelen kan een lastig en tijdrovend karwei zijn. Er zijn organisaties die dit als service leveren. Gelukkig is er ook online veel kennis te vinden. Zo helpt deze [tool](#) van Agroforestry Vlaanderen je op weg met de boomkeuze aan de hand van kenmerken zoals bodemsoort, kroonbreedte en vermarktbaar opbrengst.

Tot slot is het aan te raden om de bomen waar mogelijk te kopen bij een kweker die de bomen op vergelijkbare grond heeft staan. Dit bevordert de beworteling en groei. Daarnaast is de keuze natuurlijk ook afhankelijk van het lokale aanbod.

² Agroforestry voor houtproductie is in Nederland niet erg aantrekkelijk door de regel in het GLB dat men pas betalingsrechten krijgt bij minder dan 50 bomen per hectare. Bij meer dan 50 bomen per hectare wordt de grond als natuur gezien, waardoor er ook andere regels voor bemesting gelden. Voor bomen die een 'regelmatig oogstbaar product' leveren gelden andere regels, waardoor fruit of noten aantrekkelijker worden dan houtproductie. Welke bomen onder deze uitzondering vallen, vind je [hier](#).

2. AANPLANTPROCES

Voor een geslaagd aanplantproces is een aantal dingen belangrijk. Ten eerste moet zonlicht de boom of struik kunnen bereiken en moet er genoeg water beschikbaar zijn. Daarnaast moet je de competitie verminderen of verwijderen om de beplanting maximale kans te geven om te groeien. De onkruiddruk moet dus worden bijgehouden, bijvoorbeeld met een bodembedekker. Oud grasland bevat voldoende mineralen voor een gezonde groei van planten.

Het is aan te raden om de aanplant te verdelen over meerdere seizoenen. Zo kun je op een klein perceel kennis opdoen over het beheer van bomen en wennen aan de bijkomende werkzaamheden, zoals irrigatie, en vanuit die ervaring uitbreiden.

AANPLANT PERIODE

Bomen kunnen door het verplanten tijdelijk minder goed water opnemen. De aanplant moet daarom plaatsvinden buiten het groeiseizoen, dus in de herfst en de winter. Tijdens de winterperiode is de verdamping beperkt door lagere temperaturen en het ontbreken van bladeren, waardoor de waterbehoefte ook lager ligt. (Kluitbomen hebben een buffer en kunnen ruwweg van half september tot half mei geplant worden). Wanneer je precies kunt planten is afhankelijk van de draagkracht het land en de beschikbaarheid van eventuele machines en/of arbeid. Hoe later in de winter, hoe groter de kans dat het land te nat is. Te natte grond kan een zuurstoftekort veroorzaken, waardoor de boom 'verdrinkt'. Ook vorstperiodes wil je vermijden: losse grond in het plantgat kan bevriezen, waardoor de wortels uitdrogen.

↳ Tijdens de aanplant was het land net begaanbaar, maar wel nat. Natte grond werkt zwaarder. Als er met de hand geplant wordt, is dit niet wenselijk. Ron van Zandbrink

Over het algemeen geldt dat planten in het najaar gunstiger is dan in het voorjaar. Je geeft de grond in het plantgat dan de hele winter om zich rond te wortels te verdelen. Bij een voorjaarsplant moeten bomen na de plant onmiddellijk uitlopen en het eerste groeiseizoen overleven. Uitzonderingen zijn boomsoorten met een vlezige wortel, bladhoudende loofbomen en coniferen. Deze kunnen in het voorjaar gelijk herstellen van de wortelschade (in de winter vertraagt wortelactiviteit).

TECHNIEK

Het planten van de boom begint bij het graven van een plantgat. De uiteindelijke groeiomstandigheden in het plantgat zijn vaak beter dan de omringende bodem. Wortels hebben soms moeite met het doorbreken van deze barrière, waardoor er een soort 'bloempot' ontstaat. Om wortelgroei buiten het plantgat te stimuleren, is het belangrijk om de tijd tussen het graven en het planten zo kort mogelijk te houden. Bij een zware, compacte bodem is het aan te raden om de wanden van het plantgat te 'breken'. Ook is het bevorderlijk om de bovenste 10-15 cm vruchtbare grond te bewaren en te gebruiken als bovenste laag van het plantgat, hierdoor slaan de bomen beter aan. Ook is het belangrijk de boom niet te diep te planten: de wortelhals moet boven het maaiveld zitten. Bij fruitbomen is het belangrijk dat de entknobbel enkele centimeters boven de grond uitkomt. De aanplant kan handmatig of met een aanplantmachine plaatsvinden.

Deze machine past achter een trekker. Deze freest eerst een gleuf van 30 cm breed en diep. Vervolgens kunnen de planten in de grond worden gezet, waarna hangende planken achter de machine deze licht aandrukken. De bomen en struiken moet je daarna met de voet stevig aandrukken in de grond. *Ron van Zandbrink*

BESCHERMING

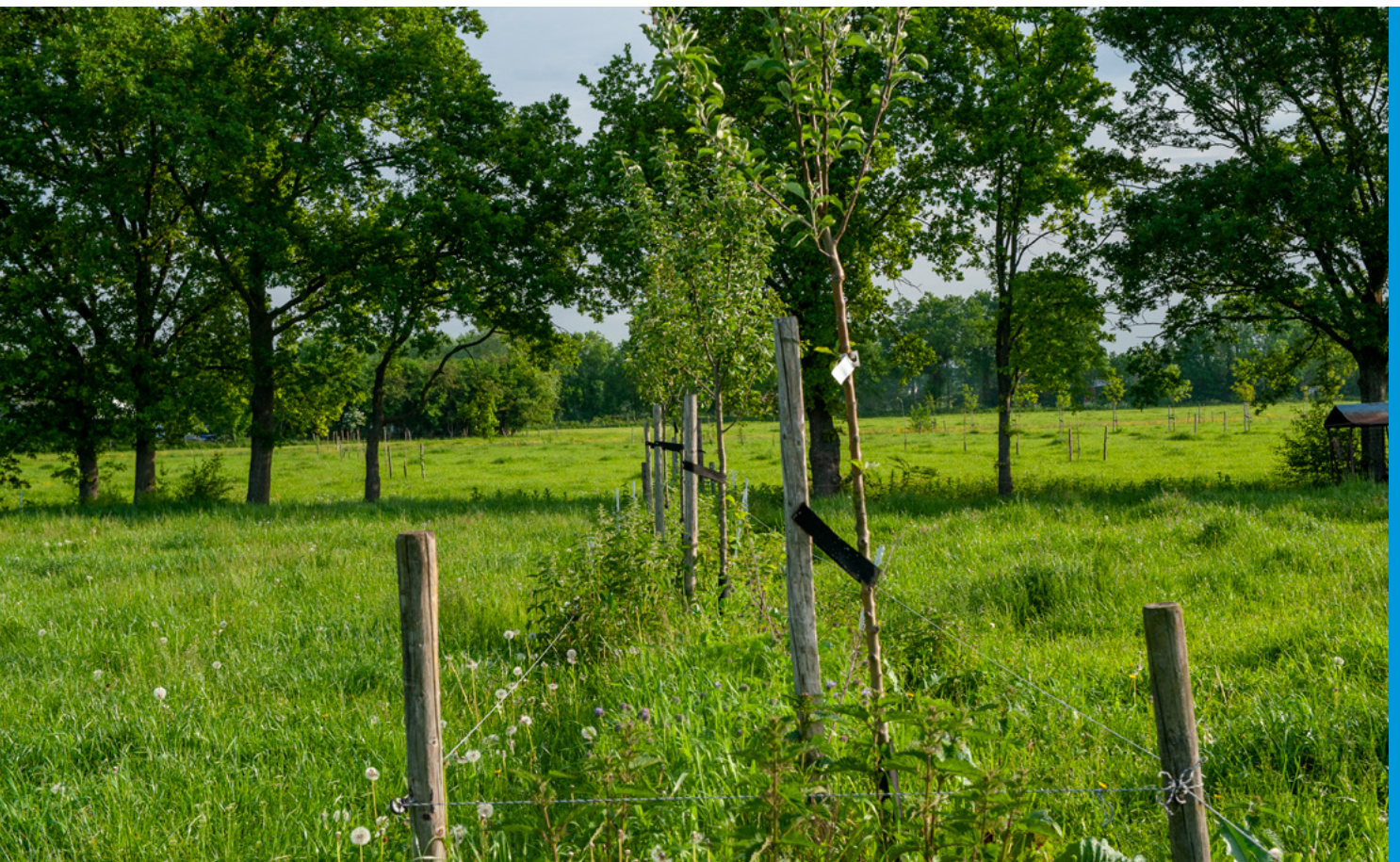
Koeien zijn erg nieuwsgierig. Daarom moeten jonge boompjes in de eerste jaren na de aanplant worden beschermd tegen vraat – van koeien maar ook van knaagdieren. Voor knaagdieren zijn er boombeschermers (gaas aan de onderkant van de stam), die de stam onderaan beschermen tegen vraat. De bomen en struiken bescherm je tegen vraat van de koeien (en rondlopend wild) met een stroomdraad³. Na een aantal jaren, als de vegetatie gevestigd is, beschermt de stroomdraad de vruchten en kunnen de koeien de bladeren eten. Dit zal de boom niet schaden. Bladeren bevatten vitamines en mineralen die een positief effect kunnen hebben op gezondheid van vee. Als de vruchten voor de markt bedoeld zijn, is het aan te raden om voor hoogstambomen te kiezen. Vee kan er dan onderdoor lopen, maar niet bij de vruchten komen. Naast bescherming tegen vraat moet je jonge boompjes ook stabiliseren. Dit kan bijvoorbeeld met behulp van bamboestokken.

Ron heeft, om zijn koeien meer ruimte te bieden, de stroomaanvoer tussen de rijen ondergronds aan elkaar verbonden met een grondkabel:

Op één punt hebben we een grondkabel naar de sloot getrokken, waar de stroom wordt aangevoerd. Door op deze manier de stroomdraden neer te zetten hebben de koeien geen last van de draden. Ron van Zandbrink

Bescherming is geen 'extra veiligheid' of 'luxe'. Besparing op bescherming kan uiteindelijk leiden tot meer kosten als de koeien de boompjes beschadigen. Dit geeft ook diepe gaten in je perceel. Op termijn, als de bomen groot genoeg zijn, kun je de stroomdraden weghalen. Houd er dan wel rekening mee dat kleinfruit zoals braam- of frambozenstruiken dan ook weg moeten, omdat de koeien hier dan bij kunnen.

3 In plaats van stroomdraad zou je de bomen ook kunnen beschermen met 4 boompalen waaraan je de boom vastmaakt met boombanden. Om de palen heen wikkel je sterk gaas en eventueel prikkeldraad.

3. COMBINATIE MET BEWEIDING

Rotatie van melkvee wordt gezien als een onmisbaar onderdeel van silvopasture. Stukken gras krijgen zo rust en kunnen herstellen, wat uiteindelijk zorgt voor een hoge kwaliteit en kwantiteit van het gras. Elke dag een nieuw stuk weiland zorgt er ook voor dat de koeien al het gras opeten, en niet alleen dat wat hun eerste voorkeur heeft.

↳ Het perceel waar bomen geplant zijn bestaat uit 3 hectare. De koeien weiden elke dag op een nieuw stuk weide. Vaak is dit een oppervlakte van 1 hectare. Wanneer er veel gras staat, bijvoorbeeld in het voorjaar, kan deze hectare opgesplitst worden in 2 of 3 stukken. Normaliter betekent het dat de koeien 3 dagen op het silvopasture veld lopen. *Ron van Zandbrink*

Het is wenselijk om vee rondom de rijen te laten grazen. Dit omdat koeien graag één kudde blijven. Als ze worden gescheiden door een stroomdraad waarbij koeien aan beide kanten van de draad lopen, is de kans groot dat ze door de draad rennen en deze kapot maken. Ook heb je kans dat ze, als ze tussen meerdere rijen kunnen lopen, het gras niet evenredig afgrazen, waardoor over- en onderbegrazing kunnen ontstaan.

4. BEHEER VAN BOMEN/STRIUKEN

Silvopasture toevoegen op een bedrijf creëert extra arbeid, zowel in de verwerking van de producten als in het onderhoud van het systeem. Het is belangrijk om bij het kiezen van gewassen en bomen in te schatten wanneer werkpieken zullen ontstaan. Anders kan dit ongelukkig samenvallen met andere bedrijfsactiviteiten. In de lente kan irrigatie bijvoorbeeld essentieel zijn; dit kan samenvallen met de kalvertijd (bij bedrijven met een voorjaarsafkalfende veestapel). Als je hier vooraf rekening mee houdt, kun je keuzes maken in het ontwerp en kun je bijvoorbeeld een druppelleiding aanleggen. Daarnaast zouden de grasoogst en de fruit- en notenogst samen kunnen vallen. Zeker als er meerdere soorten tegelijk klaar zijn voor de oogst is het verstandig om extra menskracht in te schakelen, zoals vrijwilligers of een loonwerker. Het plannen van deze werkzaamheden zal maatwerk zijn. Het is dus aan te raden om hier een overzicht van te maken, om werkpieken te zien aankomen.

In de beginfase zul je kosten maken voor de aanleg. De aanplant zal vervolgens eerst een aantal jaren moeten groeien voor hij zich kan gaan terugverdienen. Om deze fase te overbruggen kun je naast de bomen ook kleinfruit of eenjarige gewassen planten. Deze kun je later uitfaseren wanneer de fruit- en notenproductie op gang komt. Zo kun je op kortere termijn al wat omzet maken.

↳ De keuze voor het kleinfruit is korte termijn omzet. Bij notenbomen duurt het 10 tot 15 jaar voordat je vruchten kunt oogsten. Klein fruit struiken zoals aalbes, framboos, kruisbes en honingbes zullen vanaf jaar 2 of 3 genoeg vruchten produceren om deels te kunnen verkopen. Ron van Zandbrink

Om bomen en struiken optimaal te laten groeien moeten concurrentie en onkruiddruk geminimaliseerd worden. Het bedekt houden van de grond zal hierbij helpen en zal daarnaast verdroging tegengaan. Op zwarte grond rondom de nieuwe aanplant kun je witte klaver zaaien. Dat blijft laag bij de grond en neemt geen zonlicht weg van de struiken eromheen. Ook bindt witte klaver stikstof uit de lucht, wat weer voeding is voor de aanplant eromheen. Je kunt de witte klaver maaien en gebruiken als voer, of je kunt het laten liggen en gebruiken als voeding voor de bodem. Een andere optie is om houtsnippers op het plantgat te strooien.

Naast het minimaliseren van onkruiddruk kan irrigatie een belangrijke rol spelen in de groei van bomen en struiken. Dat is in het bijzonder zo bij zandgronden die gevoelig zijn voor droogte. In de eerste twee jaar zal de juiste beregening van invloed zijn op het settelen van de aanplant. De beregening kun je op verschillende manieren regelen, afhankelijk van je voorkeuren als ondernemer (en van de waterhuishouding). Je kunt een beregeningshaspel gebruiken als niet-permanent irrigatiesysteem. In een permanent systeem kun je kiezen voor het aanleggen van een sproei installatie. Zo'n installatie kan nuttig zijn in een systeem waar ook het grasland beregend moet worden. Wanneer de watervoorziening schaars is of een gerichte beregening gewenst is, kun je een druppelleiding aanleggen.

Het tijdsbeslag van het beheer verandert met de groei van de bomen mee en verschilt tussen de seizoenen. In de opstartfase zullen werkzaamheden vooral gericht zijn op de aanplant en het laten settelen van de planten, denk hierbij aan onkruid wieden en bewateren. Daarbij zal kennis vergaren en ervaring opdoen ook veel tijd in beslag nemen. Zo is snoeien bijvoorbeeld iets wat je moet leren (dit laten doen is een grote kostenpost). In een latere fase zal vooral het oogsten in de zomer en het snoeien in de winter veel tijd in beslag nemen.

5. KANSEN VOOR NIEUW VERDIENMODEL

Agroforestry biedt kansen voor een nieuw verdienmodel of aanvulling van het huidige verdienmodel. Er kunnen meerdere bedrijfstakken ontstaan, waardoor een onderneming minder afhankelijk wordt van de inkomsten uit een enkel product. Een dergelijk multifunctioneel bedrijf verbetert niet alleen het ecologische draagvlak, maar ook het financiële draagvlak. Het is aan te raden om voorafgaand een inschatting te maken van de kosten en de baten. Bij kosten kan gedacht worden aan advies bij het beplantingsplan, plantgoed, de aanplant, bescherming van de bomen en extra arbeid tijdens aanplant, onderhoud en oogst. Baten zijn onder andere het creëren van financiële en ecologische meerwaarde. Om het verschil tussen kosten en baten aan het begin van het project te verkleinen, kun je denken aan subsidies voor de opzet en realisatie van een agroforestry systeem en compensatie voor toekomstige CO₂ vastlegging. De mogelijkheden voor subsidie verschillen per provincie, dus ga na wat er voor jou mogelijk is.

“ Het doel van de aanleg van deze houtige gewassen is om driedimensionaal te werken met het land. Zo kunnen we een extra financiële tak creëren op de bestaande grond van het bedrijf. We oogsten extra zonlicht en zetten het om in voedingsmiddelen. Ron van Zandbrink

AFZET

De keuze van het ontwerp zal in zekere mate het verdienmodel beïnvloeden. Een 'simpel' ontwerp waarin bijvoorbeeld enkel walnotenbomen geplant worden, zet in op één extra product. Zo'n ontwerp sluit in de praktijk goed aan op de verkoop aan groothandels. Maar een verscheidenheid aan producten kan ook voordelen hebben: verschillende inkomstenbronnen en de mogelijkheid om (seizoens)pakketten te verkopen. Dit geeft meer zekerheid in de afzet van producten.

In Nederlandse agroforestry systemen ligt vaak een focus op notenbomen. Het aanbod van Nederlandse noten op de markt is op dit moment nog niet heel groot. De meeste noten (biologisch en niet-biologisch) komen uit Oost-Europa of van buiten de EU. De vraag komt op of de Nederlandse markt hiermee kan concurreren. De keuze van afzetkanalen en het aanspreken en bereiken van de juiste consument kunnen hierin leidend zijn. Lokale verkoop direct bij de boer is bijvoorbeeld erg in trek bij de consument die lokale ondernemers wil steunen. Daarnaast wordt de afkomst van het product steeds belangrijker voor de consument. Lokaal geproduceerde noten, fruit en groente kunnen hierdoor een meerwaarde krijgen, wat de afzet kan vergemakkelijken.

Er zijn verschillende manieren om de verkoop van je producten zelf te regelen. Enkele voorbeelden hiervan zijn:

- Internetverkoop ([bOERbossen](#) / [HanneHoeve](#))
- Lokale bio-winkel ([Sprankenhof](#))
- Biologische boerenmarkt
- Community Supported Agriculture, CSA ([Herenboeren](#))
- Boerderijwinkel (deze kun je ook promoten via internet zodat deze beter vindbaar is voor consumenten, bijvoorbeeld op [GoodFoodClub.nu](#))
- Groente- en fruitpakketten

WAARDE VAN HET AGROFORESTRYPRODUCT

Een belangrijke factor die de waarde van het product kan vergroten is biologische certificering. Deze producten hebben een hogere marktwaarde dan niet-biologisch gecertificeerde producten. Bij biologische certificering moet een product voldoen aan de Skal-voorwaarden. Voor de verkoop via de reguliere afzetkanalen, bijvoorbeeld aan een groothandel, kan dit een voordeel zijn. Een andere manier om meerwaarde te creëren is door je product te verkopen als streekproduct, bijvoorbeeld in een boerderijwinkel. Daarnaast zou je ook meerwaarde kunnen creëren door noten en vruchten te verwerken voor de verkoop. Noten kun je kraken en eventueel ook tot olie persen. Vruchten kun je verwerken in sappen en/of jam. Mocht het zelf verwerken van producten niet haalbaar zijn, dan kun je altijd kijken naar een samenwerking. Een voorbeeld van een agroforestry bedrijf dat zich specialiseert in de verwerking van walnoten is de HanneHoeve in Noord-Brabant. Naast hun eigen noten verwerken zij ook walnoten voor anderen.

 Onze keuze voor notenbomen is vanwege de seizoensgebonden oogst en opslagmogelijkheden van de noten. Eenmaal gedroogd bederft het product niet, waardoor het makkelijk te bewaren is. Ook de hoge kiloprijs van de walnoot en de hoge restwaarde van het hout zijn meegewogen in de beslissing voor voornamelijk walnoten. Ook hebben we gekozen voor tamme kastanje. Zo creëren we productdiversiteit. Ron van Zandbrink

Het agroforestry product is niet alleen bruikbaar om producten te maken voor de verkoop. Je kunt het ook inzetten om meerwaarde te creëren binnen het bedrijf. Zo kun je voederbomen planten, waar koeien van kunnen eten. Ook kunnen bomen de grondkwaliteit, de waterhuishouding en de gezondheid van de koeien verbeteren. Dat kan financiële voordelen op bedrijfsniveau opleveren.

6. MEER INFORMATIE

Nog vragen of suggesties naar aanleiding van dit kennisdocument?
Neem dan contact op met Isabel Kruisheer via i.kruisheer@nmu.nl.

NUTTIGE LINKS

- [NMU: Filmpje silvopasture boer Ron.](#)
- [NMU: Onlinebijeenkomst silvopasture en agroforestry 13 april 2021.](#)
- [WUR: Een lijst met houtige gewassen geschikt voor natte locaties.](#)
- [Skal: Voorwaarden voor biologisch ondernemen.](#)
- [Natuur en Bos: Meer informatie over de aanleg en het beheer van bomen.](#)
- [WUR: Wat dragen voederbomen bij aan de mineralenkringloop?](#)
- [WUR: Agroforestry en biodiversiteit.](#)
- [Stichting Agrobosbouw Nederland.](#)
- [Notenteelt: Informatiepagina over de notenteelt in Nederland.](#)
- [Agroforestry in Brabant.](#)
- [5 Vragen over agroforestry: bomen en landbouw op één perceel.](#)
- [Bosgroepen: Agroforestry.](#)